
PWYLLGOR CRAFFU GWASANAETHAU 11.04.13

Yn Bresennol:

Y Cynghorydd Peter Read – Is-gadeirydd

Y Cynghorwyr: Alwyn Gruffydd, Christopher Hughes, Elin Walker Jones, Beth Lawton, Liz Saville Roberts, Ann Williams, Eirwyn Williams, Elfed Wyn Williams, R. Hefin Williams a Selwyn Griffiths (aelod ex-officio).

Undebau Athrawon: Siôn Amlyn (NASUWT), Dilwyn Hughes (UCAC)

Aelodau Cabinet: Y Cynghorydd Siân Gwenllian (Addysg)
Y Cynghorydd R H Wyn Williams (Gofal)

Swyddogion: Dafydd Lewis (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Wyn Hughes (Rheolwr Ymgysylltu), Dafydd Owen (Rheolwr Comisiynu), Ann Lloyd Jones (Uwch Reolwr Gwasanaethau Oedolion), Dilys Phillips (Pennaeth Democratiaeth a Chyfreithiol), Vera Jones (Rheolwr Gwasanaeth Democrataidd), Gareth James (Rheolwr Cefnogi Aelodau a Chraffu) a Glynda O'Brien (Swyddog Cefnogi Aelodau a Chraffu).

Ymddiheuriadau: Y Cynghorwyr Huw Edwards, Alan Jones Evans, Linda A. W. Jones, Llywarch Bowen Jones, Eryl Jones-Williams, Dewi Owen, a Dyfrig Siencyn, Parchedig Robert Townsend (Yr Eglwys yng Nghymru), Mr Dylan Davies (Cynrychiolydd Rhieni Llywodraethwyr Meirionnydd).

1. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd Mrs Rhian Roberts fuddiant personol yn Eitem 5 – Ymchwiliad Craffu Ansawdd Addysg oherwydd ei bod yn gweithio i Gyfa Cymru. Roedd yr aelod o'r farn nad oedd y buddiant yn rhagfarnu ac o'r herwydd ni adawodd y Siambr yn ystod y drafodaeth ar yr eitem hon.

2. COFNODION

(a) Llofnododd y Cadeirydd gofnodion cyfarfod o'r Pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 2 Chwefror 2013 fel rhai cywir.

(b) Nododd y Cynghorydd Ann Williams nad oedd wedi derbyn ymateb gan y Gyfarwyddwraig Statudol Cymdeithasol ynglŷn ag ymholiad a ddeilliwyd o gofnodion y cyfarfod diwethaf sef pwynt 4 (p) ynglŷn â'r bylchau sylweddol sy'n parhau o safbwynt hyfforddiant Lefel 2 i staff a rheolwyr yn y Gwasanaeth Ieuencid.

Sicraodd yr Aelod Cabinet y byddai'n cysylltu â'r Gyfarwyddwraig Statudol Cymdeithasol i drefnu iddi gysylltu â'r Aelod yn ddi-oed.

3. YMCHWILIAD CRAFFU ANSAWDD ADDYSG

Cyflwynwyd adroddiad gan Swyddog Arweiniol yr Ymchwiliad Craffu Ansawdd Addysg yn diweddarau'r Pwyllgor o'r gwaith sydd wedi ei gyflawni gan yr Ymchwiliad a'r hyn sydd angen i'w barhau.

(a) Atgoffwyd y Pwyllgor o bwrpas yr Ymchwiliad, yn unol â chais gan yr Aelod Cabinet Addysg, ydoedd canfod :

- (i) Pam bod pegynnu yn digwydd ym mherfformiad CA4 ysgolion?
- (ii) Safonau cyflawniad mewn Mathemateg ac effaith hynny ar y dangosydd TL2+
- (iii) Pam bod ansawdd safonau a darpariaeth CA3 yn gyffredinol gadarn ar draws ysgolion yr awdurdod?
- (iv) Meithrin dealltwriaeth lawnach o berfformiad dysgwyr prydau ysgol am ddim a'r graddau y mae cyflawniad y grŵp o ddysgwyr yn effeithio ar berfformiad CA4
- (v) Perthnasedd mesur prydau ysgol am ddim i adnabod amddifadedd gwledig
- (vi) Effaith arweinyddiaeth ar berfformiad ysgolion a'r modd y caiff sgiliau arwain a'u meithrin a'u datblygu.

(b) Ymhelaethodd y Rheolwr Gwasanaeth Democrataidd ar y gwaith a gyflawnwyd hyd yma gan yr Ymchwiliad Craffu gan nodi eu bod oddeutu hanner ffordd drwy'r gwaith a bod cryn waith eto i'w gwblhau. Eglurwyd y bu i'r Ymchwiliad ddeall a dadansoddi data ynghyd ag adnabod tri chategori gwahanol o ysgolion uwchradd i'w craffu yng nghydestun perfformiad Cyfnod Allweddol 4. Nodwyd bod y rhan cyntaf o'r gwaith wedi ei gwblhau a bod gwaith i'w barhau ar yr ail a'r drydedd ran sef herio ar lawr gwlad, cwrdd ag arbenigwyr annibynnol yn y maes, cyn symud ymlaen i lunio argymhellion i'r Aelod Cabinet Addysg ac i'r Pwyllgor Craffu Gwasanaethau erbyn 3 Hydref 2013.

(c) Nododd y Cynghorydd Liz Saville Roberts sydd yn gwasanaethu ar yr Ymchwiliad Craffu mai 55% o ddisgyblion y Sir sydd yn cyrraedd trothwy lefel 2+ (sef ennill 5 TGAU A* - C gan gynnwys Mathemateg, Cymraeg neu Saesneg). Golygai hyn felly bod hanner arall plant y Sir yn methu ac yn bersonol roedd yr Aelod o'r farn onid ddylid gosod disgwyliadau uwch yng Ngwynedd sef y dylai perfformiad trothwy lefel 2+ gynnwys y ddwy iaith yn gyfartal sef Cymraeg iaith Gyntaf a Saesneg. Nodwyd hefyd nad yr ieithoedd sydd yn dylanwadu ar berfformiad y Sir ond canlyniadau Mathemateg.

(ch) Teimlai'r Ymchwiliad Craffu bod lle i godi disgwyliadau o ran y dangosydd trothwy lefel 2+ ac ni ellir ei ddatrys yn y flwyddyn olaf yn yr uwchradd a bod rhaid datblygu o'r sector cynradd i fyny i'r uwchradd. Drwy gynnal cyfweiliadau â Phenaethiaid Ysgolion, roedd yr Ymchwiliad Craffu wedi gweld arferion da a hynny ar ffurf systemau tracio a nodwyd pwysigrwydd i'r sistem tracio fodoli rhwng y sector cynradd a'r uwchradd. Roedd dangosydd prydau ysgol am ddim yn flaenoriaeth gan Benaethiaid o safbwynt canlyniadau ac fe nodwyd bod yn rhaid edrych ar ddisgwyliadau pob plentyn.

(d) Bydd yr Ymchwiliad Craffu yn disgwyl canlyniad adroddiad Arolwg ESTYN sydd i'w gyhoeddi ym mis Gorffennaf eleni. Gwelir hefyd bod rôl bwysig gan y corff llywodraethol a dylid ystyried sut i gryfhau rôl y llywodraethwyr. Gwelwyd bod arweinyddiaeth dda mewn ysgolion yn hynod bwysig.

(dd) Nodwyd ymhellach bod y Cynghorydd Dewi Owen wedi ymddiswyddo o'r Ymchwiliad Craffu ac felly wedi gadael lle gwag ar yr ymchwiliad. Roedd y Cynghorydd

Beth Lawton wedi datgan diddordeb i ymuno a'r ymchwiliad a gofynnwyd i'r Pwyllgor bleidleisio ar y cynnig i'w hethol i wasanaethu ar yr Ymchwiliad Craffu.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol amlygwyd y pwyntiau canlynol:

(i) Mewn ymateb i ymholiad, nododd y Rheolwr Gwasanaeth Democraidaidd bod Gwynedd yn y 6ed safle o fewn y gynghrair genedlaethol ac felly yn cymharu'n gymharol hefo awdurdodau eraill Cymru. Ond bod pryder wedi ei amlygu ynglŷn â'r pegynnu lle fo'r perfformiad yn is mewn rhai ysgolion o ran safonau a'r angen i gadw cysondeb a sicrhau bod pob plentyn yn cael yr un cyfle.

(ii) Nododd gynrychiolydd Undebau'r Athrawon ei fod yn cytuno bod angen canmol disgyblion a'r athrawon ond ni ddeallir pam bod Llywodraeth San Steffan yn deud bod athrawon yn methu oherwydd y ffordd i gael y gorau ohonynt yw eu cefnogi a'u canmol am eu llwyddiannau. Gofynnwyd ymhellach i'r Pwyllgor gefnogi i ysgolion gadw'r un drefn o dalu cyflogau fel sy'n bodoli ar hyn o bryd yn hytrach na'r syniad sydd gan y Llywodraeth o gyflwyno tâl lleol fel bo pob ysgol yn penderfynu ar dâl athrawon. Fel Undeb gwelir hyn yn fygythiad i forâl athrawon.

(iii) Nodwyd pwysigrwydd i rannu arferion da yn ogystal â dysgu gan ymarferwyr addysg tu allan i'r Sir.

Penderfynwyd: (a) Derbyn, nodi a diolch am adroddiad cynnydd yr Ymchwiliad Craffu Ansawdd Addysg.

(b) Ethol y Cynghorydd Beth Lawton i wasanaethu ar yr Ymchwiliad Craffu fel olynnydd i'r Cynghorydd Dewi Owen.

4. GOFAL CARTREF

Cyflwynwyd adroddiad gan yr Aelod Cabinet Gofal mewn ymateb i gais gan y Pwyllgor Craffu Gwasanaethau ynglŷn â darpariaeth gofal cartref yn benodol sut y gweithredir y ddarpariaeth gofal cartref, pryder ynglŷn â diffyg siaradwyr Cymraeg o fewn y ddarpariaeth ynghyd â diweddariad ynglŷn â chontractau oriau gwaith gweithwyr gofal cartref y Cyngor.

Derbyniwyd trosolwg o'r ddarpariaeth yng Ngwynedd gan yr Aelod Cabinet ac ymhelaethwyd a chafwyd diweddariad o'r arferion ieithyddol y staff; perthynas rhwng Ysbytai a Gwasanaethau Cymdeithasol yng nghyd-destun gofal cartref a galluogi ar y penwythnosau ynghyd a manylion am gontractau oriau gwaith

Rhoddyd cyfle i Aelodau graffu'r adroddiad ond fe amlygwyd anniddigrwydd ganddynt nad oedd swyddogion o'r Adran Ddarparu yn bresennol i ymateb i ymholiadau a oedd yn achosi pryder.

Heriwyd yr Aelod Cabinet a'r swyddogion ynglŷn â'r materion isod:

(a) tra'n croesawu argymhelliad y Ganolfan Gynllunio Iaith y dylid newid y cymal ynglŷn â dewis iaith yr unigolyn sydd yn derbyn y gwasanaeth, nodwyd siom nad yw hyn yn rhan o'r contract ac y dylid troi'r bwriad yn ffaith a phwysleisiwyd mai angen sydd yn bwysig ac nid dewis.

Mewn ymateb, sicrhodd y Rheolwr Comisiynu bod yr Uned wedi comisiynu darn o waith i sicrhau eu bod yn cynnal yr ymarfer gorau. Derbyniwyd grant i gyflawni'r gwaith a'r bwriad ydoedd diweddarau'r contractau mor fuan ag sy'n bosibl ac i gynnwys y cymal ieithyddol yn y contractau.

(b) gofynnwyd am fanylion cost o fonitro'r cwmnïau preifat gofal cartref i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â gofynion.

Mewn ymateb, esboniodd y Rheolwr Comisiynu bod gofal cartref yn cael ei ddarparu - 50% yn fewnol gan y Cyngor a'r ddarpariaeth yn cael ei allanoli 50%. Defnyddir cwmnïau preifat megis Caredig, Gofal Bro, Cymorth Llawr, Saga ac Abacare (ym Meirionnydd) yn ogystal â dau gwmni o'r trydydd sector sef Cartrefi Cymru ac Anheddau. Pwysleisiwyd drwy wneud hyn nad oedd y ddarpariaeth wedi lleihau i'r defnyddwyr ond yn hytrach wedi arwain at arbedion.

Nodwyd bod trefniadau monitro yn cael ei gynnal o fewn yr Uned gan ddau swyddog sydd yn sicrhau cydymffurfiaeth gan y cwmnïau preifat a'r gofal cartref yn unol â chanllawiau'r contractau mewn perthynas â safonau. Nid yw'r gost yn enfawr ond bod cost fewnol o fewn yr Uned Darparu i sicrhau disgwyliaidau.

(c) yn dilyn o'r uchod, gofynnwyd pwy fyddai'n gyfrifol pe byddai unrhyw beth yn mynd o'i le yn y ddarpariaeth i oedolion bregus gan y cwmni preifat neu'r drydydd sector.

Mewn ymateb, esboniodd y Rheolwr Comisiynu nad y swyddog monitro fyddai'n gyfrifol ond sicrhawyd pan godir pryder ynglŷn ag unrhyw ddarparwyr gellir cynnal cyfarfod gyda'r Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC) gan gynnwys cynrychiolwyr o'r gwasanaethau iechyd, heddlu a chymdeithasol er mwyn sicrhau diogelwch yr unigolion a hefyd disgwylir cydymffurfiaeth o'r safonau disgwyliedig.

(ch) gofynnwyd sut lwydda'r cwmni preifat i ddenu staff o'i gymharu â'r Cyngor sy'n profi trafferthion i recriwtio.

Mewn ymateb, eglurodd y Rheolwr Comisiynu bod recriwtio yn broblemus mewn rhai ardaloedd megis De Meirionnydd lle mae'r cyfartaledd oed gweithio yn isel. Fodd bynnag gwelwyd gwelliant yn hyn o beth yn ystod y ddwy flynedd diwethaf.

(d) gwelir mewn rhai ardaloedd penodol y gofalwyr cartref yn ymddeol a neb yn cael eu penodi yn eu lle.

Adroddodd y Rheolwr Comisiynu bod sefyllfaoedd lle ceir dealltwriaeth gyda'r Uned Darparu ei bod yn prynu 5,000 o oriau ac yn rhoi contractau gwerth 4,500 oriau allan i'w staff. Pwysleisiwyd er bod yr oriau wedi gostwng ers 2008 roedd hyn yn bennaf oherwydd yr angen i hybu annibyniaeth pobl gyda chynlluniau megis teleofal, galluogi, a.y.b. Roedd yr oriau wedi dechrau cynyddu yn y flwyddyn ddiwethaf ond yn amlwg roedd y boblogaeth yn mynd i ddyblu i'r dyfodol ac y byddai'n rhaid ystyried gwahanol elfennau oherwydd ni fyddai'r ddarpariaeth yn gynaliadwy.

(dd) Mewn ymateb i ymholiad ynglŷn â thelerau mwy ffafriol i'r gofalwyr cartref ar benwythnosau gan gwmni preifat, eglurodd y Rheolwr Comisiynu bod pob cwmni yn gweithredu'n wahanol gyda rhai yn talu graddfa ddwbl ar benwythnosau ac eraill ddim. Nodwyd mai un raddfa a weithredir yn fewnol gan y Cyngor i'r gofalwyr cartref.

(e) gofynnwyd pa drefniadau sydd mewn lle petai cwmni preifat yn methu fel sydd wedi digwydd mewn ardaloedd ym Mhrydain.

Mewn ymateb, esboniodd y Rheolwr Comisiynu tra'n derbyn bod nifer o gwmnïau mawr cenedlaethol wedi prynu cwmnïau bychain i fyny, nid oedd hyn wedi digwydd yng Ngwynedd. Yn amlwg pe byddai argyfwng yn codi yna byddir yn trafod gyda chwmnïau eraill i gymryd y gwaith drosodd gan ddisgwyl i'r gofalwyr cartref drosglwyddo drosodd i'r cwmni a fyddai'n gweithredu.

(f) Amlinellodd y Rheolwr Comisiynu'r camau a weithredir i wella cymwysterau ieithyddol gweddill y staff sydd yn ddi-gymraeg gan nodi bod oddeutu 90% o'r gofalwyr cartref yn ddwyieithog gyda'r nifer lleiaf yn ddi-gymraeg ym Meirionnydd. Yn y gorffennol, roedd y gwasanaeth wedi gorfod prynu pecynnau gofal o Bowys ac nid oes sicrwydd o

ddewis iaith tu allan i'r Sir. Nodwyd bod nifer o'r cwmnïau o safbwynt recriwtio yn cydweithion'n agos gyda Cholegau.

(ff) Mewn ymateb i ymholiad ynglŷn â'r rheswm mewn gostyngiad yn yr oriau gofal cartref, nododd y Rheolwr Comisynu mai'r cynllun galluogi a ffactorau eraill sy'n gyfrifol am hyn er mwyn ceisio creu annibyniaeth unigolion.

(g) Parthed y cynllun galluogi, bod tueddiad i gleientiaid ffafrio'r gwasanaeth hwn gan y Cyngor oherwydd nad oes gymaint o newid yn y nifer o ofalwyr sydd yn ymweld â'r defnyddwyr. Eglurodd y Rheolwr Comisynu bod y sector annibynnol a'r Cyngor yn fewnol yn cynnig y cynllun galluogi 50:50. Nodwyd ymhellach bod trefn monitro yn bodoli gyda holiaduron yn cael eu hanfon allan i'r defnyddwyr ac os oes unrhyw beth amlwg yn codi o'r ymatebion yna fe ddilynir y rhain i fyny yn ddi-oed.

(ng) O safbwynt anghenion iaith, nododd y Rheolwr Comisynu bod rhai aelodau staff yn ddihyder i siarad Cymraeg a chadarnhaodd ei fod wedi trafod gyda'r Uned Hyfforddi i sicrhau bod unigolion yn cael cyfle i dderbyn hyfforddiant a'i fod yn fater i drafod ymhellach gyda'r cwmnïau preifat. Yn amlwg hefyd, ceir canran uchel o'r defnyddwyr sydd ddim yn siarad Cymraeg ac felly gellir cynnig y gwasanaeth iddynt drwy gyfrwng Saesneg. Fe ofynnir yn y cynlluniau gofal i ddefnyddwyr pa iaith y byddent yn dymuno derbyn y gwasanaeth.

Fe wnaed cais i'r Rheolwr Comisynu ddilyn y materion isod i fyny a ddeilliwyd o'r trafodaethau uchod gan ofyn iddo gyflwyno'r ymatebion i gyfarfod paratoi nesaf y Pwyllgor Craffu sydd i'w gynnal ar 15 Mai 2013:

- (i) a gafodd y gweithlu gofal cartref ddewis oriau gwaith fel rhan o'u contract?
- (ii) Deallir bod unigolion ar ddyletswydd o 7.00 y bore tan 11.00 yr hwyr – a yw hyn yn gywir?
- (iii) a yw'r Uned wedi gwneud ceisiadau am eirida /tystlythyrau i'r unigolion a benodir?
- (iv) faint o'r gofalwyr cartref sydd heb arwyddo contractau?
- (v) faint o unigolion sydd wedi colli swyddi o ganlyniad i allanoli'r ddarpariaeth?
- (vi) mwy o wybodaeth ynglŷn ag union gost gofal cartref y Cyngor a chost gofal cartref preifat.
- (vii) manylion am batrymau daearyddol gan nodi pa gwmnïau sydd yn gweithredu yn y gwahanol ardaloedd, beth yw patrwm o ran cymwysterau a gallu iaith staff yn ôl ardal.
- (viii) dadansoddiad o'r ymatebion i'r holiadur a anfonwyd i ddefnyddwyr gofal cartref gan gynnwys gofal cartref y sector annibynnol ac yn fewnol gan y Cyngor.

Penderfynwyd: (a) Derbyn a nodi cynnwys yr adroddiad.

(b) Gofyn i'r Rheolwr Comisynu gyflwyno ymatebion / gwybodaeth i'r cwestiynau amlinellir yn (i) i (viii) uchod i gyfarfod paratoi nesaf y Pwyllgor Craffu hwn.

5. ASESAD ANGHENION LLETYA A GOFAL, PORTHMADOG

Cyflwynwyd adroddiad gan yr Aelod Cabinet Gofal ar gynnydd yr adolygiad anghenion lletya a gofal yn ardal Porthmadog a'r cyffiniau.

Tywysodd yr Aelod Cabinet yr Aelodau drwy'r adroddiad gan gyfeirio at y gynhaliaeth a gynigir i bobl hŷn i'r dyfodol, diweddariad o'r adolygiad yn ardal Porthmadog a'r cyffiniau, ynghyd â diweddariad ynglŷn â gweddill y Sir. Tynnwyd sylw hefyd at yr ymatebion i'r

cwestiynau a ofynnwyd gan y Pwyllgor Craffu yn deillio o drafodaeth a gynhaliwyd yn y cyfarfod paratoi sef:

- pa wersi a ddysgwyd o'r newidiadau yn ardal Blaenau Ffestiniog ac ardaloedd eraill
- pa ddarpariaeth sydd mewn lle yn barod i ddelio gyda chau unrhyw gartrefi
- pa gynlluniau sydd ar y gweill i ddelio gyda chau unrhyw gartrefi a'r amserlen
- pa fath o drafodaethau a gynhaliwyd gyda'r defnyddwyr
- faint o bobl sydd ar y rhestrau aros fesul ardal

Nodwyd bod y wybodaeth yn cyfleu darlun o'r hyn sy'n digwydd yn ardal Porthmadog ac yn werthfawr i ddeall yn well beth yw anghenion pobl hŷn. Yn gyffredinol, noda'r darlun ostyngiad yn y nifer o unigolion sy'n mynd i ofal preswyl a phwysleisia'r gwaith sydd yn mynd ymlaen bod angen sicrhau dewisiadau tai a chefnogaeth sy'n ymateb i anghenion unigolion sy'n amrywio yn ddibynol ar amgylchiadau.

Rhodddwyd cyfle i herio cynnwys yr adroddiad ac fe amlygwyd y pwyntiau canlynol gan Aelodau unigol:

(i) bod angen cywiro'r frawddeg gyntaf yn y cyflwyniad o'r gwerthusiad a oedd ynghlwm i'r adroddiad i ddatgan mai penderfyniad y Cyngor llawn ar 15 Rhagfyr 2011 ydoedd i gau Hafod y Gest ac nid Bwrdd y Cyngor fel awgrymir. O dan y drefn llywodraethu flaenorol y Cyngor roedd modd galw penderfyniad i fyny ac fe wnaethpwyd hyn yn yr achos yma gan bwysleisio mai da o beth ydoedd y drefn honno. Nodwyd bod yr adroddiad yn un damniol a heb fod yn agored a theg, bod oddeutu 24 gwrs i'w ddysgu o'r broses ac nad oedd unrhyw ymddiheuriad i'r pryder achoswyd i'r bobl fregus a'u teuluoedd yn ardal Porthmadog. Fodd bynnag, oherwydd bod yr adroddiad yn cyfeirio at wynebu ffeithiau gyda'r ymgynghoriad yn deg a thryloyw hyderir na fyddir yn yr un sefyllfa â'r gorffennol ac y gellir cynnig darpariaeth addas i bobl Porthmadog.

(ii) cytunwyd bod camgymeriadau wedi eu gwneud yn y gorffennol ond bellach ymfalchiwyd bod cyfarfodydd positif yn cael eu cynnal gyda mewnbwn gan yr aelodau lleol a nodwyd pwysigrwydd i drafod yn agored.

(iii) mewn ymateb i ymholiad nododd y Cyfarwyddwr Corfforaethol bod y Prosiect Trawsnewid Gwasanaethau Pobl Hŷn wedi bod yn weithredol ers oddeutu dwy flynedd yn ei ffurf bresennol. Eglurwyd bod gwasanaethau pobl hŷn yn cynnwys gofal preswyl, cynllun teleofal a galluogi, gofal dydd, lletya ac yn ystyried tai ychwanegol, defnydd tai gwarchod a pha mor effeithiol yw'r prosesau asesiadau anabledau. Cyfeiria adolygiad strategol preswyl a nyrsio at ddarpariaeth breswyl yn unig.

(iv) ymatebodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol i ymholiad ynglŷn â rhestrau aros gan nodi nad oedd neb ar y rhestr aros am gartref preswyl. Eglurwyd ymhellach, mewn ymateb i bryder am ddarpariaeth iaith i ddefnyddwyr a'r angen i gleifion orfod teithio ymhell am ofal, bod Unedau Bryn Blodau (Llan Ffestiniog) a Llys Cadfan (Tywyn) yn cynnig gofal preswyl i gleifion dementia ac nid yn darparu gofal nyrsio. Pe byddai angen gofal nyrsio yna byddai'n rhaid parhau gyda'r drefn o deithio i unedau eraill. Roedd darpariaeth ar gael yng Ngogledd Gwynedd (Bangor, Bontnewydd a Pines, Cricieth) ond bod diffyg darpariaeth ar gyfer gofal nyrsio cleifion dementia ym Meirionnydd. Fel rhan o'r prosiect gwasanaeth pobl hŷn ceisiwyd denu darparwyr annibynnol i ddatblygu cartref o'r newydd ym Meirionnydd ond ni fu hyn yn llwyddiannus hyd yn hyn. Nid yw'r Cyngor ychwaith wedi camu fewn i'r gwasanaeth nyrsio ei hun oherwydd gofynion rheolaethol meddygol.

(v) Yn deillio o'r ymateb uchod, gofynnwyd am fwy o wybodaeth ynglŷn â chofrestriad deublyg (dual registration).

(vi) siom bod 9 uned wag yn Awel y Coleg, Y Bala, a gofynnwyd faint o breswylwyr symudodd oddi yno ac i le?

Mewn ymateb, nododd y Cyfarwyddwr Corfforaethol bod 2 allan o 9 /10 wedi symud o Bron y Graig yn unol ag asesiadau a bod ganddynt angen gofal nyrsio yn hytrach na phreswyl. Ychwanegwyd bod yr unedau yn cael ei llenwi yn raddol. O ran y llwybr asesiadau, fe geisir cefnogi unigolion cymaint â phosibl yn eu cartrefi ond os oes angen gofal nyrsio nodwyd bod cartrefi ar gael yn Llandderfel, Cerrigydrudion, Bryn Blodau (Llan Ffestiniog, Cefn Rodyn a Llwyn (Dolgellau).

(vii) gofynnwyd am wybodaeth bellach ynglŷn â dalgylch defnyddwyr y gwasanaeth ym Mron y Graig gan restru o ba gymunedau maent yn dod a'r rhesymeg paham eu bod yno?

(viii) mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â chymryd pobl hŷn i gartref Hafod y Gest, Porthmadog, eglurodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol nad oedd y cartref yn derbyn neb yn barhaol ond yn derbyn defnyddwyr ar gyfer gofal ysbaid am gyfnod penodol. Nododd yr Aelod Cabinet Gofal ymhellach na fyddai'n deg i gymryd pobl hŷn i mewn heb wybod i sicrwydd beth yw dyfodol Hafod y Gest. Os oes angen gofal preswyl yn yr ardal yna bydd yr unigolyn yn cael ei leoli mewn ymateb i'r angen.

Cyfeiriodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol at gynllun newydd sef Uned Adfer sydd yn weithredol ar egwyddorion y cynllun galluogi er mwyn adennill hyder unigolion gyda'r bwriad iddynt symud yn ôl adref neu i ble bynnag sydd yn addas ond nid o reidrwydd i ofal preswyl.

Tra'n derbyn bod angen gofal preswyl yn ardal Porthmadog y broblem ydoedd faint o angen sydd yna o ystyried hefyd bod cartrefi preswyl a nyrsio yn bodoli yn yr ardal.

Tu allan i gartref nyrsio a phe byddai'r ddarpariaeth ddim yn gallu ei ddiwallu yn y gymuned, tai gofal ychwanegol sydd yn cynnig yr opsiwn arall i ddefnyddwyr. Byddai model tai gofal ychwanegol yn cynnig gwasanaeth o ofal cartref ynghyd â nyrsys cymunedol yn union run fath â'r gwasanaeth a dderbynia unigolion yn eu cartref.

(ix) gofynnwyd am fanylion ynglŷn â faint yng Ngwynedd sydd yn derbyn gofal nyrsio / gofal dementia tu allan i'w cymunedau.

Penderfynwyd: (a) Derbyn a nodi cynnwys yr adroddiad.

(b) Gofyn i'r Aelod Cabinet Gofal gyflwyno manylion pellach fel ymateb i'r sylwadau a nodwyd uchod yn benodol:

(i) Cofrestriad Deublyg (dual registration).

(ii) faint o breswylwyr symudodd o Bron y Graig, Y Bala ac i le?

(iii) dalgylch defnyddwyr y gwasanaeth ym Mron y Graig gan restru o ba gymunedau maent yn dod a'r rhesymeg paham eu bod yno?

(iii) faint o Wynedd sydd yn derbyn gofal nyrsio / gofal dementia tu allan i'w cymunedau.

6. GWASANAETHAU CYMDEITHASOL

(a) Adroddodd y Rheolwr Cefnogi Aelodau a Chraffu bod y Cadeirydd a'r Is-gadeirydd wedi cwrdd â'r Aelod Cabinet Gofal a'r Gyfarwyddwraig Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol i drafod datblygiad y rhaglen waith yn erbyn y cynllun strategol newydd, blaenoriaethau'r Gwasanaeth, ymweliad y Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC) â Gwynedd yn ogystal â chwe awdurdod

arall ar sut mae rôl arweinyddiaeth Gwasanaethau Cymdeithasol yn cael ei ddatblygu. Cyfeiriwyd hefyd at sylwadau a wnaed yn y cyfarfodydd paratoi yn rheolaidd ynglŷn â chylch gorchwyl y Pwyllgor Gwasanaethau a sut y gellir cyfiawnhau sylw teilwng i'r meysydd sydd yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor.

(b) Adroddodd y Pennaeth Democratiaeth a Chyfreithiol ei bod wedi cynnal adolygiad ysgafn o'r trefniadau ers y newid trefn o lywodraethu'r Cyngor i'r drefn Cabinet ac wedi nodi'r sylwadau ynglŷn â maes gwaith y Pwyllgor Craffu hwn. Tra'n derbyn ei fod yn gylich gorchwyl eang i un Pwyllgor roedd Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC) yn canmol y ffaith bod gwasanaethau ac addysg gyda'i gilydd er mwyn cael cyd-drafodaeth a bod manteision iddynt fod dan un pwyllgor. Nodwyd ymhellach bod y Pwyllgor Craffu wedi cychwyn ar ymchwiliad i ansawdd addysg a'r argraff a geir gan Aelodau ydoedd bod llawer iawn mwy o foddhad drwy gynnal ymchwiliadau dwys. Ymddangosir mai dyma'r cyfeiriad fydd yn cael ei argymhell ar y ffordd orau ymlaen i'r dyfodol sef bod modd edrych o ddifrif beth yw dylanwad gweithrediadau polisi'r Cyngor ar y dinesydd.

Argymhelliad yr adolygiad ydoedd bod y Pwyllgor yn cadw fel un Pwyllgor a ddim yn rhannu ond byddai modd symud un / ddau o faterion ymylol i bwyllgorau eraill pe byddai angen. Awgrymwyd y gellir rhannu'r Aelodau yn ôl eu diddordeb fel bo gweithredu drwy ymchwiliadau dwys ac adrodd yn ôl i'r un pwyllgor fel bo pawb yn cael trosolwg a hefyd yn medru cael boddhad o ymgymryd â gwaith manwl.

(c) Mewn ymateb, cydnabyddai Aelod ei fod yn broses o brofiad ac erbyn hyn ei bod wedi dechrau cael blas ar y ddau faes. Teimlai os yw'r Arolygiaeth yn datgan ei fod yn arfer da y dylid parhau gyda'r trefniant. Fodd bynnag, un o'r ystyriaethau lle mae rhagor o ymchwiliadau yn creu pryder iddi ydoedd a fyddai digon o gapasiti o ran cefnogaeth i'r ymchwiliadau i ymdopi â'r gwaith.

(ch) Anghytunai Aelod arall gyda'r awgrym i barhau gydag un Pwyllgor ac y byddai yn gam gwag eithriadol o ystyried bod gwasanaethau cymdeithasol ac addysg yn gyfrifol am 80% o wariant y Cyngor. Teimlwyd y byddir yn colli cyfle i graffu'n effeithiol oherwydd bod y maes llafur yn anferthol ac ar hyn o bryd teimlai nad oedd sylw teilwng yn cael ei roi i'r ddau faes.

(d) Cytunai sawl Aelod bod y llwyth gwaith yn enfawr ond awgrymwyd ei dreialu am gyfnod ac adolygu'r sefyllfa mewn oddeutu chwe mis i flwyddyn.

(dd) Mewn ymateb i'r sylw wnaed ynglŷn â chefnogaeth ychwanegol, nododd y Pennaeth Democratiaeth a Chyfreithiol y byddai'n gweld yr angen i gael cefnogaeth ychwanegol i gynnal yr ymchwiliadau. Roedd wedi bod yn trafod gyda'r Tîm Rheoli Corfforaethol i ganfod a fyddent yn gallu cefnogi'r ymchwiliadau ar lefel uwch, fel petai. Derbyniwyd yr egwyddor ond byddai'n rhaid cynnal trafodaethau pellach gyda'r Adrannau perthnasol.

O safbwynt yr awgrym i'w dreialu am gyfnod a bod amryw o Aelodau yn cael boddhad o ymgymryd â gwaith mwy dwys roedd o'r farn mai dyma'r cyfeiriad ar gyfer craffu i'r dyfodol ac y byddai'n gallu bod yn gynllun peilot ar gyfer y pwyllgorau craffu eraill. Pe byddai'r Pwyllgor yn cytuno, awgrymwyd y gellir cyflwyno rhestr o'r cylch gorchwyl i gyfarfod paratoi nesaf y Pwyllgor Craffu hwn i drafod pwy fyddai â diddordeb ym mha faes ac i sefydlu Grwpiau Diddordeb, yna blaenoriaethu'r materion yn ôl yr effaith ar y dinesydd fel bo modd rhoi sylw teilwng i'r ddau faes.

Penderfynwyd: Derbyn a nodi'r uchod a gofyn i'r Rheolwr Cefnogi Aelodau a Chraffu cyflwyno cylch gorchwyl i gyfarfod paratoi nesaf y Pwyllgor Craffu hwn i drafod diddordeb Aelodau ym meysydd gofal ac addysg gyda'r bwriad o sefydlu Grwpiau Diddordeb ar gyfer cynnal ymchwiliadau mwy dwys.

Dechreuodd y cyfarfod am 10.00 am a daeth i ben am 12.15 pm.